

Державне управління

УДК 35.071

Демидкін Олег Сергійович

аспірант

Полтавського державного аграрного університету

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В ПУБЛІЧНІЙ СФЕРІ

Анотація. У статті розглянуто загальне поняття інформаційної системи та її необхідність у процесі прийняття управлінських рішень, висвітлено важливе значення та особливості застосування інформації в діяльності органів публічного управління в процесі прийняття управлінських рішень.

Ключові слова: публічне управління та адміністрування, органи влади, інформаційна система, інформаційні технології, управлінські рішення.

На кожному новому етапі розвитку суспільства збільшувався обсяг знань і обсяг інформації, який дозволяв людській спільноті приймати виважені рішення щодо забезпечення життєздатності соціальних систем. Зараз інформаційні технології використовуються в усіх галузях економіки, а їх застосування в публічній сфері не лише сприяє оптимізації управлінських витрат, а й узгоджується з процесами демократизації суспільства, забезпечуючи прозорість прийняття рішень, зворотний зв'язок з громадянами, контроль за виконанням рішень. Проте інформатизація управління в публічній сфері, полегшуючи взаємний обмін інформацією між державними інститутами та підвищуючи ефективність реалізації управлінських функцій, одночасно породжує і нові виклики, як от:

несанкціоноване проникнення до баз даних державних органів влади, використання без дозволу персональних даних, користування неліцензованим програмним забезпеченням, стрімке зростання обсягів інформації, які не вдається вчасно проаналізувати та систематизувати. Проблемою також залишається застаріле технічне оснащення органів державної влади, установ, організацій, органів місцевого самоврядування та низький рівень інформаційної грамотності населення, що детермінує відсталість інформатизації публічного управління.

Слід зазначити, що вчені, розвиваючи теоретичні основи інформатизації публічного управління, вводять у науковий обіг такі терміни як «електронне урядування» [1; 2], «цифровізація управління» [3], «діджиталізація управління» [4; 5], які використовуються як синоніми в різних контекстах, хоча й з деякими відмінностями. Однак, якщо під інформатизацією управління здебільшого розуміють інтеграцію процесів отримання даних, їх обробітку, аналізу та інтерпретації з метою перетворення в інформаційні ресурси та подальшого накопичення в базах даних, а також використання інформаційних ресурсів фахівцями з метою підвищення результативності публічного управління [6; 7], то інші наукові категорії розкривають зміст окремих аспектів інформатизації. Зокрема Дніпров О. С. пояснює «електронне урядування» як використання інформаційно-комунікаційних технологій в публічній сфері для налагодження взаємодії всередині організацій; між різними органами державної влади; між владою, населенням, бізнесом і громадськими організаціями, що сприяє досягненню якісно нового рівня виконання функцій держави [8]. Схожої думки дотримуються Є. О. Архипова, В. М. Дрешпак, П. С. Клімушин, С. А. Чукут та ін. Ґрунтовне дослідження В. С. Куйбіди, О. В. Карпенка та В. В. Наместнік, яке опирається на фундаментальні праці зарубіжних учених, приводить до висновку про еволюцію впровадження «...інформаційно-комунікаційних технологій у

діяльність органів публічної влади (“інформатизація державного управління” → “електронне урядування” → “цифровізація публічного урядування”)) [3, с. 7]. Цифровізацію автори пояснюють як «...процес впровадження цифрових технологій для вдосконалення життєдіяльності людини, суспільства і держави» [там само]. Використання терміну «діджиталізація», на думку М. І. Лахижі, стало наслідком вестернізації української мови, а за своїм змістом він ідентичний поняттю «цифровізація».

Усі дослідники по різному підходять до розв’язання проблем інформатизації публічного управління в різних його аспектах, але стрімкість змін в інформаційному середовищі, як технологічного, так і соціального характеру, змушує вдаватися до пошуку способів подолання викликів інформаційного суспільства.

Метою дослідження - систематизація найбільш значущих проблем інформатизації публічного управління та окреслення перспектив розвитку.

Інформатизація публічного управління більшою мірою, ніж інформатизація суспільства загалом вимагає створення відповідних технологій, засобів для використання і перетворення інформації та інформаційних систем, оскільки частина державно-управлінської інформації має конфіденційний характер або складає державну таємницю. У даний час в Україні відчувається гостра потреба у створенні вітчизняного програмного забезпечення та обладнання. Залежність сфери публічного управління від зарубіжних технологій є критичною з огляду на специфічність інформації, що продукується і використовується у цій сфері. Розрив між існуючим станом матеріально-технічного забезпечення інформаційної системи публічного управління та необхідним для належного виконання функцій держави має бути подоланий в короткі терміни. Слід відмітити, що ринок комп’ютерної, техніки в Україні є

імпортоорієнтованим, із загального обсягу пропозиції лише 1,2% продукції є українського виробництва.

Крім техніко-технологічної проблеми інформатизації публічного управління, можна також виділити *економічні, організаційні, кадрові та наукові* проблеми (табл.). Наявність наведених у таблиці проблем викликана сукупністю чинників, на усунення яких мають бути спрямовані зусилля влади.

Таблиця 1

Основні проблеми інформатизації публічного управління в Україні та їх детермінанти

Проблеми	Детермінанти
Економічні	1. Висока вартість обладнання та програмного забезпечення; 2. Зростання вартості експлуатаційних витрат унаслідок інфляції; 3. Знецінення національної грошової одиниці
Організаційні	1. Необхідність створення в управлінських структурах відділів суто технічного характеру
Кадрові	1. Дефіцит кадрів високої кваліфікації через низький рівень оплати праці в бюджетній сфері; 2. Потреба в постійному навчанні та освоєнні нових технологій
Наукові	1. Недостатність наукових розробок фундаментального характеру, необхідних для створення проривних технологій.

Джерело: авторська розробка.

Ефективність інформатизації публічного управління, особливо застосування електронного урядування залежить не лише від комп'ютеризації і програмного забезпечення органів влади, а від комп'ютеризації усього населення. Протягом останніх десяти років частка користувачів інтернету в Україні виросла більше, ніж у 2,5 рази (рис.).

Основним завданням розвитку інформаційного суспільства в Україні є сприяння для кожної людини у використанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), можливість користуватися інформацією і знаннями, а також обмінюватися ними, підвищуючи якість свого життя.

Національна політика розвитку інформаційного суспільства в Україні ґрунтується на таких засадах: надання пріоритетності науково-технічному

та інноваційному розвитку держави; формування необхідних для цього законодавчих і сприятливих економічних умов; всебічного розвитку та забезпечення доступу до загальнодоступної інформаційної інфраструктури та інформаційних ресурсів, сприяння збільшенню надання електронних послуг для громадян, забезпеченню створення загальнодоступних електронних інформаційних ресурсів; поліпшення кадрового потенціалу.

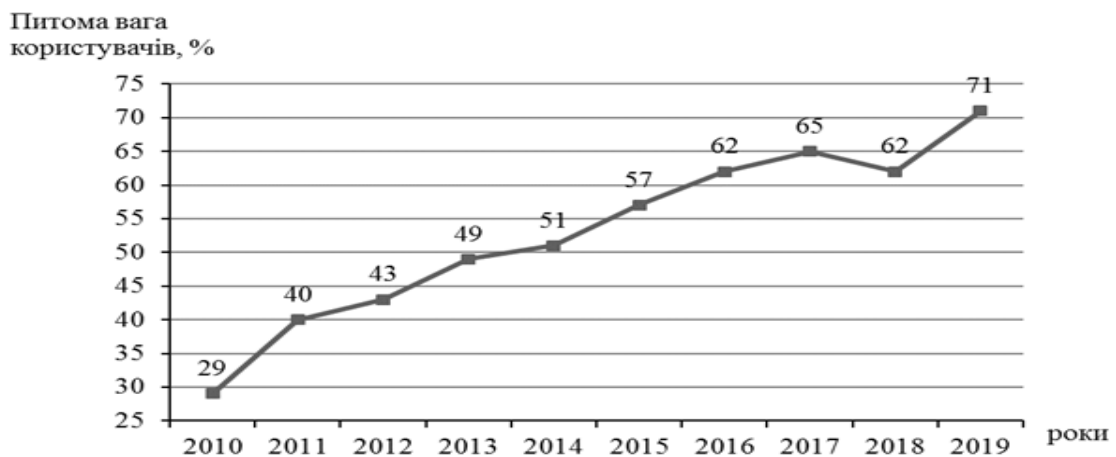

Рис. 1. Динаміка зростання частки населення України, що користується інтернетом, 2010-2019 рр., %

Джерело: побудовано автором за даними [9]

Стрімке зростання потоку інформації обумовило створення методів її збирання, способів обробітку, аналізу та упорядкування, зберігання, використання та передачі. Почали створюватись цілісності, що складаються з технічних засобів та технологій, даних та людей, які отримали назву «інформаційна система». Сьогодні інформаційні системи складають базу для інформатизації органів публічної влади та підвищення ефективності надання адміністративних послуг населенню, на що, власне, і спрямований процес формування інформаційного суспільства. Значна частка адміністративних послуг зараз надається в електронній формі (електронні послуги), що обумовило становлення і розвиток системи

електронних послуг як наслідок інформатизації державного управління. П. Клімушкін і Д. Спасібов позначають чотири етапи в становленні цієї системи: 1) забезпечення потенційному користувачеві можливості дистанційного доступу до повної інформації щодо надання послуги; 2) забезпечення потенційному користувачеві можливості доступу до завантаження ним необхідної інформації для заповнення електронних заяв і документів; 3) забезпечення потенційному користувачеві можливості отримання послуг в електронній формі; 4) виконання усіх процедур щодо отримання адміністративної послуги в електронному вигляді [10]. Розділяючи з авторами точку зору щодо періодизації розвитку системи інформатизації публічного управління та електронізації надання публічних послуг, слід відмітити, що у даний час актуальним завданням стає розширення спектру послуг, які можуть надаватися в електронному вигляді. Відповідні тренди щодо інформатизації управління формуються зокрема і внаслідок бажання зруйнувати корупційні зв'язки, що складаються навколо використання бюджетних коштів. Основними завданнями у цьому контексті, виходячи із концепції діджиталізації публічного управління, можуть стати:

- налагодження взаємодії між електронними системами органів виконавчої влади, що суттєво спростить обмін інформацією та зменшить витрати часу на надання послуги. Зокрема є велика потреба в інформаційному обміні між такими установами, як Пенсійний фонд України, Фонд соціального страхування, Служба зайнятості тощо;
- створення єдиного реєстру отримувачів соціальної допомоги;
- запровадження електронного обліку та моніторингу об'єктів культури, що мають державне або місцеве значення;
- інтеграція земельного і містобудівного кадастрів, реєстрів майнових прав тощо.

Великим кроком в удосконаленні інформатизації публічного управління стало розроблення електронного порталу для поступового переведення усіх адміністративних послуг в цифровий формат під назвою «Дія». Концепція застосунку «Дія», за визначенням розробників, полягає не просто в забезпеченні якісно нового рівня послуг, її впровадження передбачає спрощення онлайн-процедур, централізацію державних послуг на єдиній платформі, максимальне скорочення часу на обслуговування, тобто йдеться про переосмислення процедур надання електронних послуг [11]. Завдяки розробці управління наданням державних послуг змінює свої ключові характеристики – швидкість і ефективність. Ефективність обумовлюється відмовою від створення окремих онлайн-сервісів і зосередженням послуг на одному порталі з єдиною системою управління. Зазначений підхід обумовлює і зростання швидкості обслуговування, оскільки запуск кожної нової послуги може здійснюватися без залучення розробників програмного забезпечення. За допомогою сервіс-дизайнерів [там само].

Розробники порталу «Дія», так само, як і більшість дослідників, вбачають перспективи активного використання електронних сервісів в державному управлінні за умови створення єдиних державних реєстрів юридичних і фізичних осіб, транспортних засобів, майнових прав, кадастрів тощо. Очевидно, що сфера публічного управління буде змінюватися у напрямі спрощення організаційних структур, оскільки диджиталізація передбачає управління з одного центру, а це виключає необхідність створення великої кількості департаментів. Можна також передбачити, що централізація даних на одному порталі суттєво підвищить рівень захисту інформації, бо це простіше буде зробити і легше проконтролювати. Проте ризики несанкціонованого проникнення в бази даних залишаються, так само, як хакерство чи побоювання щодо тотального контролю за людьми та втручання у їх приватне життя.

Розв'язання цих проблем складає окремий предмет дослідження і є актуальним у даний час.

Дослідження стану інформатизації публічного управління дозволили виділити низку основних проблем, які потребують розв'язання найближчим часом. Виходячи із наявних проблем, визначено, що метою подальшого розвитку інформатизації публічного управління є сприяння для кожної людини у використанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), можливість користуватися інформацією і знаннями, а також обмінюватися ними, підвищуючи якість свого життя. Для цього необхідно вирішити ряд завдань: налагодження взаємодії між електронними системами органів виконавчої влади, що суттєво спростить обмін інформацією та зменшить витрати часу на надання послуги; створення єдиного реєстру отримувачів соціальної допомоги; запровадження електронного обліку та моніторингу об'єктів культури, що мають державне або місцеве значення; інтеграція земельного і містобудівного кадастрів, реєстрів майнових прав тощо.

Література

1. Клімушин П. С., Спасібов Д. В. Механізми електронного урядування в системі надання адміністративних послуг. *Теорія та практика державного управління*. 2016. №1. С. 50-55.
2. Соломко Ю. Електронне урядування: поняття, сутність, принципи та напрями розвитку. *Ефективність державного управління*. 2018. Вип. 2 (55). Ч. 1. С. 135-143.
3. Куйбіда В. С., Карпенко О. В., Наместнік В. В. Цифрове урядування в Україні: базові дефініції понятійно-категоріального апарату. URL: <http://academy.gov.ua/infpol/pages/dop/2/files/974f8478-cfe8-4d31-971b-d5116efff458.pdf>. (Дата звернення 01.02.2021).

4. Dunleavy Patrick, Margetts Helen, Bastow Simon & Tinkler Jane, Digital Era Governance: IT Corporations, The State and E-Government. Oxford : Oxford University Press. 2006. 302 p.
5. Лахижа М. І. Диджиталізація в Україні: поняття, проблеми, перспективи та завдання публічного управління. *Науковий вісник: державне управління*. 2020. №4. Том 2. С. 202-214.
6. Інформатизація управління соціальними системами: Організаційно-правові питання теорії і практики: Навч. посіб. /В. Д. Гавриловський, Р. А. Калюжний, В. С. Цимбалюк та ін.; За заг. ред. М. Я. Швеця, Р. А. Калюжного. К.: МАУП. 2003. 336 с.
7. Болотіна Є. В., Акуленко А. В. Інформатизація державного управління: сучасні проблеми. *Научный вестник ДГМА* .2017. № 2 (23Е). С. 133-141.
8. Дніпров О. С. Тенденції та проблеми впровадження електронного урядування в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*.
9. Майже 23 млн українців регулярно користуються Інтернетом – дослідження. URL: <https://mind.ua/news/20204323-majzhe-23-mln-ukrayinciv-regulyarno-koristuyutsya-internetom-doslidzhennya>. (Дата звернення 09.02.2021).
10. Клімушкін П., Спасібов Д. Упровадження електронних сервісів надання адміністративних послуг в Україні. URL: http://dridu.dp.ua/konf/konf_dridu/itis%20seminar%202017/pdf/klimushin-3.pdf. (Дата звернення 09.02.2021).
11. «Дія» – платформа державних послуг онлайн. URL: <https://www.kitsoft.kiev.ua/portfolio-item/yedynyj-portal-derzhavnyh-poslug-diya/>. (Дата звернення 10.02.2021).